

The Interpretive-Structural Modeling of University Social Responsibility Components to Promote Social Capital: The Case Study of Shahid Beheshti University

Ali Akbar Zamandi^{1*}, Mohammad Hassani², Hasan Galavandi²

1. PhD Student of Education Sciences, Faculty of Literature and Humanities, Urmia University, Iran

2. Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Literature and Humanities, Urmia University, Iran

(Received: September 10, 2022; Accepted: October 29, 2022)

Abstract

University social responsibility has been the subject of interest in recent years. As fulfilling social responsibility promotes social capital, this study set out to extract the structural-interpretive modeling and analyze the influence levels of various components of university social responsibilities in this regard. In addition, it determined the level of the extracted criteria and provided an analysis of the degree of dependence of system variables. This research was a mixed methods study that had qualitative and quantitative phases. In the first step, thematic analysis was used to obtain the components of university social responsibilities, and basic information and social responsibility components were obtained from interviews with experts in this field. In the next step, in order to investigate the relationship among these concepts and their leveling, the structural-interpretive modeling method was used. The statistical population was comprised of the faculty members of Shahid Beheshti University in Tehran, out of which the sample was obtained using purposive sampling. According to research findings, 13 components were identified in relation to university social responsibility, which were then categorized into 4 levels. The results showed that transparency, scientific policy making, governance system, university management, and enculturation were the most effective components.

Keywords

social responsibility, thematic analysis, social capital, interpretive-structural modeling.

* Corresponding Author, Email: zamandi1398@gmail.com

مدل سازی تفسیری - ساختاری مؤلفه های مسئولیت اجتماعی دانشگاه با هدف ارتقای سرمایه اجتماعی (نمونه مورد مطالعه: دانشگاه شهید بهشتی)

علی اکبر زمندی^{۱*}، محمد حسینی^۲، حسن قلاوندی^۳

۱. دانشجوی دکتری گروه علوم تربیتی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه ارومیه، ایران

۲. استاد گروه علوم تربیتی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه ارومیه، ایران

(تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۶/۱۹ - تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۸/۰۷)

چکیده

مسئولیت اجتماعی دانشگاه موضوع مورد توجه سال های اخیر شده است. با توجه به اینکه ایفای مسئولیت اجتماعی باعث ارتقای سرمایه اجتماعی است. این پژوهش با هدف مدل سازی ساختاری - تفسیری و تحلیل قدرت نفوذ بین مؤلفه های مسئولیت اجتماعی دانشگاه انجام شد. معیارهای کشف شده تعیین سطح شد و سپس تحلیلی از میزان وابستگی متغیرها ارائه شد. این پژوهش در زمره پژوهش های آمیخته و از نوع کیفی و کمی است. در مرحله اول برای کشف مؤلفه های مسئولیت اجتماعی در دانشگاه های دولتی از روش تحلیل مضمون استفاده شد و از طریق مصاحبه با خبرگان این حوزه اطلاعات اولیه کسب و مؤلفه های مسئولیت اجتماعی به دست آمد. در مرحله بعد، به منظور بررسی رابطه این مؤلفه ها با یکدیگر و سطح بندی آنها از روش مدل سازی ساختاری - تفسیری استفاده شد. جامعه آماری اعضای هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی تهران بود. نمونه گیری این پژوهش هدفمند بود. طبق یافته های پژوهش ۱۳ مؤلفه در ارتباط با مسئولیت اجتماعی دانشگاه شناسایی و در ۴ سطح دسته بندی شد. نتایج حاکی از این است که مؤلفه های شفافیت، سیاست گذاری علمی، نظام حکمرانی، مدیریت دانشگاه، و فرهنگ سازی اثرگذارترین مؤلفه ها هستند.

کلیدواژگان

تحلیل مضمون، دانشگاه، مسئولیت اجتماعی، سرمایه اجتماعی، مدل سازی ساختاری - تفسیری.

مقدمه

در حالی که جوامع امروزی به سمت جوامع دانش‌بنیان در حال حرکت هستند، نقش دانشگاه‌ها در مسائل اجتماعی و منطقه‌ای و محلی برجسته‌تر شده و موتور نوآوری و توسعه جوامع تعریف (caima & Chen 2020) و یکی از منابع اصلی توسعه اجتماعی محسوب می‌شوند (Brundiars et al. 2020). دانشگاه‌ها می‌توانند از طریق توجه به شایستگی‌های حیات علمی خود، نهادینه کردن تعاملات ذی‌نفعان خود با یک‌دیگر، توجه به مسائل محیط پیرامونی خود، و ایفای مسئولیت اجتماعی به ارتقای سرمایه اجتماعی^۱ کمک کنند (Huang 2020). توسعه روابط بین دانشگاه و جامعه برای ارتقای سرمایه اجتماعی آن امری حیاتی است (Kövéér & Franger 2019) سرمایه اجتماعی از طریق تعامل بین افراد، فرایندها، فناوری، و ایجاد محیطی مبتنی بر مشارکت و همکاری و اعتماد متقابل (Van et al. 2016; Yen et al. 2015)، کاهش هزینه‌ها، درک و تعهد مشترک (Dastourian et al 2017: 124)، مشارکت پویا، نوآوری راهبردی ناشی از ارتباطات باز (Yan & Guan 2018)، فرهنگ کار گروهی، افزایش هویت سازمانی، و افزایش خلاقیت دستیابی به هدف‌های سازمان دانشگاه) را فراهم می‌کند (Faccin & Macke 2017). در نبود سرمایه اجتماعی، دیگر سرمایه‌ها اثربخشی خود را از دست می‌دهند (جندقی و همکاران ۱۳۹۶: ۳۱۰). سرمایه اجتماعی دارای‌های اجتماعی، روانی، فرهنگی، شناختی، ارتباطی، و نهادی است (Klar et al. 2018) که شامل مجموعه‌ای از شبکه‌ها، هنجارها، و شناخت‌های مبتنی بر اعتماد سازمانی و حمایت درون‌گروهی و بین‌گروهی در جهت کسب منافع متقابل است (Kokubun et al. 2020). از پیامدهای مسئولیت اجتماعی دانشگاه^۲ ارتقای سرمایه اجتماعی است (برادران حقیر و همکاران ۱۳۹۸).

هرچند مسئولیت اجتماعی دانشگاه طیفی از سیاست‌ها و استراتژی‌ها و اقداماتی است که به دلیل تفاوت شرایط اجتماعی و اقتصادی و محیطی توافق و اجماعی در خصوص آن وجود ندارد (Moghadam et al. 2021) اما از دانشگاه به عنوان یک سیستم اجتماعی باز انتظار می‌رود به بهبود کیفیت زندگی مردم کمک کند و نقش خود را در مقام بازیگر تغییرات اجتماعی و محرک توسعه

-
1. social capital
 2. university social responsibility

اجتماعی به‌خوبی ایفا کند (Leoński 2021). این امر موجب ظهور مسئولیت اجتماعی دانشگاه (Grau et al. 2017) و تبدیل آن به گفتمان اصلی دانشگاه‌های پیشروی دنیا شده است (شبکه جهانی برای نوآوری^۱ ۲۰۱۷: ۳۳) که حکایت از ضرورت توجه دانشگاه‌ها به ایفای مسئولیت اجتماعی به منزله فرایندی جدایی‌ناپذیر در سیاست‌ها، روش‌های مدیریتی، فعالیت‌های آموزشی، و پژوهشی آن‌ها دارد (Ali et al. 2020). بر این اساس دانشگاه‌ها، در سراسر جهان، با اتخاذ سیاست‌های مربوط به پایداری، به توسعه ارزش‌های اخلاقی و توسعه روابط با ذی‌نفعان بیرونی خود پرداخته‌اند (Wigmore-Álvarez et al. 2020). مسئولیت اجتماعی ظرفیتی است که دانشگاه‌ها را قادر می‌سازد از دریچه آن کنش‌های ارتباطی خود را با حوزه عمومی و، اجتماعات محلی و سازمان‌های مردم‌نهاد ارتقا بخشند (Vallaey 2015). تجارب جهانی نیز نشان می‌دهد بخش مهمی از ضریب امنیت جامعه، پاسخگویی اجتماعی، کاهش هزینه‌های دولتی، رفع تعارضات اجتماعی، و مبارزه با فقر در گرو توجه به مسئولیت اجتماعی دانشگاه است (Hollister 2017). بنابراین دانشگاه دارای مسئولیت اجتماعی و همواره متعهد به رفع مشکلات جامعه از طریق تولید دانش جدید، پرورش شهروندان مسئولیت‌پذیر، و ارائه خدمات باکیفیت به جامعه است (Santos et al. 2020).

شواهد زیادی درباره اهمیت آموزش عالی در توسعه اجتماعی وجود دارد. آموزش عالی دارای توانایی کافی برای شروع حرکتی اساسی به سمت توسعه پایدار و پیشرفت جوامع است (Oliver et al. 2018: 821). دانش و بینش و توانایی‌هایی که افراد در دانشگاه کسب می‌کنند عاملی مؤثر در شکل‌گیری خوی و منش اجتماعی و سوگیری سیاسی آن‌هاست و در حقیقت آینده اجتماعی را پی‌ریزی می‌کند (Zulu et al. 2020). به همین دلیل سیاست اصولی جوامع برای دستیابی به توسعه همه‌جانبه سرمایه‌گذاری در حوزه آموزش عالی است (کیخا و ایلی ۱۳۹۹). اما در نظام دانشگاهی ایران در دهه‌های اخیر پاسخگو نبودن به نیازهای جامعه و عدم توجه به مسئولیت اجتماعی توانمندی آنان را برای هر نوع تحول درونی و تغییرات اثربخش محیطی ناچیز کرده است (مهدی و شفیعی ۱۳۹۸). بخشی از این مسائل، که ناشی از غلبه پارادایم بنگاه‌داری و درآمدزایی بر دانشگاه است، سبب شده سرمایه اجتماعی دانشگاه مخدوش شود (فراستخواه و منیعی ۱۳۹۹). در

1. global university network for innovation (GUNI)

این موقعیت مسئله‌مند، توجه به مسئولیت اجتماعی دانشگاه می‌تواند به بهبود این وضعیت منجر شود. دانشگاه برای برنامه‌ریزی و اجرای مسئولیت اجتماعی خود نیازمند اجرای مجموعه‌ای از اصول اخلاقی و شفافیت فرایندهای اداری، آموزشی، شناختی، و اجتماعی خود (Gomez et al. 2019) توأم با ایجاد زمینه تعهد و پایداری ذی‌نفعان داخلی و رعایت اصول اخلاقی در برابر همه ذی‌نفعان است (Grover & Ilavarasan 2019). از این رو روند پژوهش در خصوص مسئولیت اجتماعی دانشگاه، به‌ویژه در سال‌های اخیر، رشد قابل توجهی داشته است (Terán-Bustamante & Torres-Vargas 2020; Meseguer-Sánchez et al. 2020).

با وجود اینکه پژوهش‌هایی در حوزه مسئولیت اجتماعی در دانشگاه‌ها انجام شده است، در پژوهش و مطالعه مسئولیت اجتماعی دانشگاه احتمالاً زوایا و جنبه‌هایی فراتر از مسائل یادشده وجود دارد که می‌توان آن‌ها را در برنامه‌ریزی مسئولیت اجتماعی دانشگاه مورد توجه قرار داد. بنابراین، پژوهش حاضر با توجه به ضرورت و اهمیت مسئولیت اجتماعی دانشگاه و خلأ پژوهشی آن در جامعه آماری با استفاده از رویکرد مدل‌سازی تفسیری- ساختاری انجام شد. هدف اصلی پژوهش شناسایی مؤلفه‌های مسئولیت اجتماعی و ارائه مدل مطلوب با هدف ارتقای سرمایه اجتماعی در دانشگاه شهید بهشتی بود. برای دستیابی به این هدف، سه سؤال پژوهشی مطرح شد: الگوی مسئولیت اجتماعی دانشگاه شهید بهشتی چگونه است و دارای چه مؤلفه‌هایی است؟ روابط بین آن‌ها چگونه است؟ اولویت‌بندی آن‌ها چگونه است؟

پیشینه نظری پژوهش

مسئولیت اجتماعی دانشگاه

مسئولیت اجتماعی به تعهد مستمر در کسب‌وکار، شهروندی شرکتی، رعایت ارزش‌ها، اصول اخلاقی، پاسخگویی به انتظارات گروه‌های مختلف ذی‌نفع (Zhou & Tang 2018)، مشارکت در توسعه جوامع محلی، اقدامات مدیریتی زیست‌محیطی و اجتماعی، و توانمندسازی کارکنان اشاره دارد (Arena & Mapelli 2019) و به معنای مجموعه وظایف و تعهداتی است که سازمان‌ها و افراد باید به منظور تأمین رفاه (Amadi & Bayo 2020:113) و رشد و تعالی جامعه انجام دهند (Wang et al. 2020). در دانشگاه‌های پیشرو نیز امروزه مسئولیت اجتماعی یکی از کارکردها و وظایف

دانشگاهی است (Sharma & Sharma 2019). چون دانشگاه در مقام یک نهاد اجتماعی نمی‌تواند بدون ارتباط با محیط خود و حمایت نظام‌های کلان توسعه یابد. دانشگاهی که با ساخت اجتماعی و فرهنگی جامعه منطبق باشد اولاً توانایی پاسخگویی به نیازهای اجتماعی، فرهنگی، علمی، و اقتصادی جامعه را خواهد داشت و ثانیاً مورد اعتماد مردم واقع خواهد شد و در فرایند توسعه مشارکت خواهد داشت (عزیزی ۱۳۸۳). سانتوس^۱ و همکارانش (۲۰۲۰) نیز در پژوهش خود نشان دادند ایفای مسئولیت اجتماعی بر کیفیت آموزش عالی تأثیر مثبت و معنادار دارد و به دانشگاه‌ها برای مواجهه با محیط و چالش‌های سریع در حال تغییر برای داشتن عملکردی بهتر کمک خواهد کرد (Alzyoud & Bani-Hani 2015). اما این مقوله در کشورهای توسعه‌یافته بیشتر بر ارزش‌های اصلی در بلندمدت و در کشورهای در حال توسعه به فعالیت‌های کوتاه‌مدت با تمرکز بر ذی‌نفعان مطرح است (Huang & Do 2021).

مسئولیت اجتماعی دانشگاه از منظر و دیدگاه‌های مختلف بررسی شده است. کیزل^۲ و ویچوکزک (۲۰۲۱) از مسئولیت اجتماعی دانشگاه به منزله رویکرد اخلاقی حامی توسعه پایدار اقتصادی، اکولوژیکی، اجتماعی، زیست‌محیطی، و فنی جامعه یاد کرده‌اند. بنابراین، آگاهی دانشجویان از این مفهوم را برای درک روابط فعلی و آینده دانشگاه با محیط زیست به عنوان مدیران آینده حیاتی می‌دانند. برای تحقق این امر، دانشگاه‌ها باید با به‌روزرسانی برنامه‌های آموزشی خود جهت شکل دادن به نگرش‌های مسئولیت اجتماعی اقدامات اساسی انجام دهند و این از طریق یک مدیریتی مسئولانه امکان‌پذیر خواهد شد. لارن^۳ و همکارانش (۲۰۱۷) بر آن‌اند که یک دانشگاه در فعالیت‌های مختلف خود مسئولیت اجتماعی خواهد داشت: ۱. در آموزش، با استفاده از درج مسائل اجتماعی و اخلاقی و زیست‌محیطی در برنامه‌های درسی برای پاسخگویی به خواسته‌های جامعه یا اصول آموزش مسئولانه؛ ۲. در تحقیق، با استفاده از انتقال دانش به جامعه؛ ۳. در مدیریت، با استفاده از اجرای شیوه‌های حکمرانی خوب و پاسخگویی؛ ۴. فعالیت‌های تعامل با جامعه که از طریق ارتقای مشارکت‌های شهروندی و ارزش‌های مدنی و کمک به محیط

1. Santos
2. Kiezel
3. Larrán

اقتصادی و اجتماعی آن‌ها تعریف می‌شود. فان^۱ و همکارانش (۲۰۲۱) مسئولیت اجتماعی را رعایت اصول اخلاقی و توجه به نیازهای ذی‌نفعان دانشگاه می‌دانند که بخشی جدایی‌ناپذیر از فعالیت‌های دانشگاه است و باعث ارتقا و بهبود قابل توجه تصویر برند دانشگاه، رضایت دانشجویان، کیفیت تدریس و تحقیق، قابلیت‌های بازار کار، و توانایی دانشجویان می‌شود. راباباخ^۲ و همکارانش (۲۰۲۱) خلاقیت مدیریت دانشگاه، ارتباط مؤثر با مردم و ذی‌نفعان، کیفیت فرایند آموزشی، و توسعه فعالیت‌های علمی را محرک مسئولیت اجتماعی دانسته‌اند که باید مبنایی برای برنامه‌ریزی استراتژیک فعالیت‌ها باشد. ابعاد مسئولیت اجتماعی، شامل مسئولیت‌های عملیاتی، مسئولیت‌های تحقیق توسعه، مسئولیت‌های ذی‌نفعان و مسئولیت‌های قانونی، مسئولیت اخلاقی و مسئولیت‌های داوطلبانه که شامل خیرخواهانه و مشارکت جامعه است (Latif 2018).

هرچند شرایط متفاوت اجتماعی، فرهنگی، محیطی، و سیاسی (Ali et al. 2020) سبب دشواری در تعریف این مفهوم شده است (Green & Pelozo 2011: 48)، آنچه از درک هم‌گرایی این مفهوم وجود دارد این است که مسئولیت اجتماعی مفهومی درهم‌تنیده با اعمال جمعی است که با بر عهده گرفتن مسئولیت‌های مدنی فردی با افق‌های جهانی به پیامدهای جمعی منتهی می‌شود (Ayala Rodríguez et al. 2019). والایس مسئولیت اجتماعی دانشگاه را خط‌مشی کیفیت اخلاقی در فعالیت‌های جامعه دانشگاهی (دانشجو، مربی، مدیر) در خلال مدیریت پاسخگو در قبال اثرهای آموزشی، شناختی، کاری، و محیطی دانشگاه تعریف می‌کند که در گفت‌وگوی فعال با جامعه برای ارتقای توسعه انسانی پایدار است. شامل چهار گام تعهد^۳، خودتشخیصی^۴، تطابق^۵، پاسخگویی^۶ (Vallaey 2015) و ناظر بر تعریف و تقویت نقش اجتماعی دانشگاه در جامعه، اعم از جامعه محلی و ملی و جهانی، بیان شده (Meseguer-Sánchez et al. 2020: 2) و ابزاری مطلوب برای تحقق پایداری است (Huang et al. 2021).

-
1. Phan
 2. Rababakh
 3. Commitment
 4. Self-diagnosis
 5. Compliance
 6. Accountability

از مسئولیت اجتماعی دانشگاه به منزله عامل کلیدی برای ایجاد تغییر در جامعه (Sánchez-Hernández & Mainardes 2016) از طریق اصلاح جهت‌گیری آموزش‌ها و پژوهش‌های دانشگاهی، از تحقیقات بی‌معنی و فاقد ارزش اجتماعی و صرفاً ارزشمند برای نویسندگان آن (Aitkenhead 2013) به سمت کیفیت، اثربخشی، مسئولیت‌پذیری، و توجه به تولید دانش با معیارهای معنادار اجتماعی (Alvesson et al. 2017) یاد شده است. همچنین بر این مقوله به منزله عاملی برای اهتمام جدی به منظور پرورش افراد کارآمد اجتماعی (فاضلی ۱۳۹۸) و محرکی مهم برای دانشگاه‌های پیشرو در تغییر فرهنگ دانشگاه به فرهنگ مسئولیت‌پذیری نیز تأکید شده است (Sánchez-Hernández & Mainardes 2016) که پرداختن به آن می‌تواند نقطه شروعی برای حرکت و پویایی در راه پیشرفت دانشگاه به شمار آید که چشم‌انداز آن ارتقای سرمایه اجتماعی و تحقق پایداری با دامنه محلی تا جهانی است (Terán-Bustamante & Torres-Vargas 2020).

سرمایه اجتماعی

سرمایه اجتماعی یکی از واژگان پرگفتمان و راهبردی عصر حاضر است که به منظور ترسیم کیفیت تعاملات انسانی از آن استفاده می‌شود (پوررستمی ۱۳۹۹: ۲۸۱). دارایی نامشهود سازمان‌هاست که نقش بسیار مهمی در سلامت اجتماعی، فردی، رفاه ذهنی، و درک روابط بین افراد دارد که به پیوندها و ارتباطات میان اعضای یک شبکه به منزله منبعی باارزش اشاره می‌کند و با خلق روابط و هنجارها و اعتماد میان افراد به شکل‌دهی همکاری‌های سودمند و تلاش برای منافع مشترک و هم‌افزایی جمعی منتج می‌شود (رونقی ۱۳۹۸) و راه را برای دستیابی و استفاده از دیگر منابع سازمان هموار می‌کند (Alguezaui & Filieri 2010). سرمایه اجتماعی مجموعه‌ای از شبکه‌ها و هنجارها و شناخت‌هاست که مبتنی بر اعتماد سازمانی و حمایت درون گروه‌ها و بین گروه‌ها در جهت کسب منافع متقابل است (Kokubun et al. 2020: 4) و با مطالعه پدیده‌هایی همچون اعتماد متقابل، تعامل اجتماعی، گروه‌های اجتماعی، احساس هویت جمعی، احساس وجود تصویری مشترک از آینده، و کار گروهی همراه است (Albert et al. 2019) و به طور کلی به روابط بین افراد و شبکه‌های اجتماعی و قوانین اعتماد متقابل بین افراد اشاره می‌کند (Fedor 2019: 65).

ناهاییت و گوشال (۱۹۹۸) سه بعد برای سرمایه اجتماعی مطرح کرده‌اند: ساختاری، رابطه‌ای،

شناختی. بعد ساختاری سرمایه اجتماعی به الگوی کلی روابط موجود در سازمان‌ها اشاره دارد؛ یعنی به میزان اتصال و ارتباط افراد در سازمان با یکدیگر اشاره می‌کند و شامل پیوندهای موجود در شبکه و شکل و ترکیب شبکه و تناسب سازمانی است (Yeşil & Doğan 2019: 19). بعد شناختی سرمایه اجتماعی دربرگیرنده میزان اشتراک درون یک شبکه اجتماعی در یک دیدگاه یا درک مشترک میان آنان است، شامل زبان و کدها و روایت‌های مشترک، و به منابعی اطلاق می‌شود که برای گروه‌ها معانی و تفسیرها و تعابیر مشترک فراهم می‌کند (Yeşil & Doğan 2019: 20). بعد ارتباطی سرمایه اجتماعی بر ماهیت و کیفیت روابط در یک سازمان دلالت دارد و شامل اعتماد، هنجارها، تعهدات، و هویت است (Chang & Chuang 2011: 15). هر چه سازمان (از جمله دانشگاه) دارای سرمایه اجتماعی بالاتری باشد نیاز کمتری به تدوین قوانین و مقررات وجود خواهد داشت. از نشانه‌های ضعف سرمایه اجتماعی در سازمان می‌توان به وجود آیین‌نامه‌های فراوان، نهادهای متعدد نظارتی، تخریب شخصیت‌ها، تخلفات اداری فراوان، بی‌اعتنایی کارکنان به سازمان، شکست تیم‌ها و کمیته‌های کاری سازمان، عدم تمایل منابع انسانی به یادگیری دانش روز و تسهیم دانش، فقدان روحیه رقابت‌جویی درون سازمان یا نسبت به رقبا اشاره کرد (Hobbes & Schaefer 2017). چنانچه مسئولیت اجتماعی نهادهای اجتماعی را عینیت‌گرایی و سرمایه اجتماعی کارکنان و مشتریان را ذهنیت‌گرایی در نظر بگیریم، این نتیجه استنتاج می‌شود که رابطه دیالکتیکی و دوسویه بین این دو برقرار است که کاهش یا افزایش هر یک بر دیگری مؤثر و همبسته است (عزیزی و همکاران ۱۳۹۷: ۳۲۶).

پیشینه تجربی پژوهش

به مسئولیت اجتماعی دانشگاه در مطالعات پیشین از منظرهای مختلف پرداخته شده است. در پژوهشی برادران حقیر و همکارانش (۱۳۹۸) به تعریف و مفهوم‌سازی مسئولیت اجتماعی دانشگاه، به منزله نهاد اجتماعی، پرداختند و نتایج پژوهش را در قالب الگویی شامل ابعاد (فردی و سازمانی)، شرایط علی (درون‌دانشگاهی، برون‌دانشگاهی، عوامل نهادی بیرونی)، و متغیرهای زمینه‌ای و مداخله‌گر (زمینه تاریخی و کمیت‌گرایی) و پیامدهایی چون کاهش مرارت‌های بشری و

افزایش سرمایه‌ها از جمله سرمایه اجتماعی ارائه دادند. گالوا^۱ و همکارانش (۲۰۱۹) در پژوهشی تحت عنوان «عوامل مؤثر بر جهت‌گیری مسئولیت اجتماعی دانشجویان در آموزش عالی» به عوامل اقتصادی، قانونی، فعالیت‌های داوطلبانه و اخلاقی اشاره کردند. نتایج پژوهش کابرا^۲ (۲۰۱۸) با عنوان «مسئولیت اجتماعی دانشگاه از دیدگاه ذی‌نفعان مختلف» نشان داد مدیران دانشگاه مفهوم مسئولیت اجتماعی را با فعالیت‌های ارتباط با جامعه، پیشنهادهای علمی، و پاسخگویی مرتبط می‌کنند؛ در حالی که دانشجویان آن را با تدریس در ارزش‌ها و فعالیت‌های بشردوستانه مربوط می‌دانند و برای کارکنان اداری مزایای کار مد نظر است. نتایج پژوهش جن^۳ و همکارانش (۲۰۱۵) با عنوان «مسئولیت اجتماعی دانشگاه، شناسایی پایه اخلاقی در مؤسسات آموزش عالی» نشان می‌دهد مسئولیت اجتماعی از طریق رفتار شفاف و اخلاقی به توسعه پایدار و رفاه جامعه کمک می‌کند. نجاتی و همکارانش (۲۰۱۵) در پژوهشی با عنوان «مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها و دانشگاه‌ها، مطالعه مورد وبسایت‌های ده دانشگاه برتر جهان» به مواردی چون حکمرانی سازمانی، حقوق بشر، شیوه‌های انجام دادن کار، شرایط محیطی، ترویج عدالت، مسائل دانشجویان، و مشارکت اجتماعی اشاره کردند. مرجانی (۱۳۹۹) در پژوهشی نشان داد مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی میان دانشجویان ایرانی شاغل به تحصیل در داخل کشور و خارج از کشور تفاوت معناداری ندارد و در حد متوسط به پایین است. سیاست احیای شبکه‌های اجتماعی و فرهنگی و تقویت حلقه‌های مشترک کاری کنشگران دانشگاه و مدیران و فعالان فرهنگی و اجتماعی از برنامه‌های لازم برای ارتقای وضعیت سرمایه اجتماعی و فرهنگی در نظام دانشگاهی است. پرتوکاسترو^۴ و همکارانش (۲۰۱۹) در پژوهشی با عنوان «تأثیر آموزش عالی با کارآفرینی و اکوسیستم نوآوری» نشان دادند دانشگاه‌های پیشرو از طریق ارائه آموزش‌های نوین مبتنی بر ایجاد مهارت کارآفرینی در دانشجویان سهم مهمی در حل مشکلات اقتصادی منطقه‌ای دارند و از آن‌ها به مثابه سرمایه‌های اجتماعی یاد می‌کنند.

-
1. Galvão
 2. Cabrera
 3. Chen
 4. Portuguese Castro

روش و ابزار تحقیق

این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ طرح پژوهش ترکیبی است. جامعه آماری پژوهش حاضر اعضای هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی بودند. راهبرد نمونه‌گیری به صورت هدفمند تا حد رسیدن به اشباع نظری شامل ۲۰ نفر از جامعه آماری بود (جدول ۱) که در نهایت به شناسایی مؤلفه‌های مسئولیت اجتماعی دانشگاه از طریق مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با استفاده از روش تحلیل مضمون منجر شد. خصوصیات مورد نظر برای خبره بودن افراد مواردی چون دارای تسلط نظری، اشراف بر مباحث آموزش عالی و مسائل اجتماعی، راهنمایی پایان‌نامه و رساله و تألیفات در زمینه پژوهش، در دسترس بودن، و همچنین تمایل به مشارکت در پژوهش بود. روش تحلیل مضمون^۱ یکی از روش‌های کارآمد تحلیل کیفی است (Holloway & Todres 2003). این روش یکی از مهارت‌های عام و مشترک در تحلیل کیفی است. به همین دلیل بویاتزیس^۲ آن را نه روشی خاص بلکه ابزاری مناسب برای روش‌های مختلف می‌داند. پژوهشگران علوم انسانی و اجتماعی غالباً از این روش جهت شناخت الگوهای کیفی و کلامی و تهیه کدهای مرتبط استفاده می‌کنند. به منظور چگونگی اثرگذاری و اثرپذیری مؤلفه‌های الگو بر یک‌دیگر، پرسشنامه‌ای به شیوه مدل‌سازی ساختاری-تفسیری^۳ (ISM) طراحی شد و در اختیار خبرگان قرار گرفت. بر اساس اطلاعات دریافتی از این پرسشنامه، اثرگذاری یا اثرپذیری مؤلفه‌ها بر یک‌دیگر تعیین شد و مدل‌سازی نهایی ساختاری-تفسیری و شناسایی ارتباطات مفهومی عناصر و تدوین الگوی نهایی انجام گرفت.

جدول ۱. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی افراد نمونه

ویژگی‌ها	شاخص‌ها	تعداد	سهم نسبی (درصد)
شغل	هیئت علمی	۱۸	۹۰
	مدیر گروه	۲	۱۰
جنسیت	زن	۱	۵
	مرد	۱۹	۹۵
سابقه کار	کمتر از ۱۰ سال	۱۴	۷۰
	۱۰ تا ۲۰ سال	۴	۲۰
	بالای ۲۰ سال	۲	۱۰

1. thematic analysis
2. Boyatzis
3. interpretive structural modeling

در بخش کیفی، محقق برای تعیین روایی پژوهش از روش‌های چندسویه‌نگری منابع داده‌ها^۱، بازبینی توسط همکاران^۲، و بررسی توسط اعضا^۳ (مصاحبه‌شوندگان) استفاده کرد. برای پایایی مصاحبه‌ها نیز از روش پایایی بازآزمون^۴ و روش پایایی توافق بین دو کدگذار^۵ استفاده و پایایی آن‌ها تایید شد.

در مرحله دوم پژوهش از مدل‌سازی ساختاری- تفسیری (ISM) استفاده شد. این روش، که وارفیلد^۶ آن را مطرح کرد، به دنبال شکل‌دهی و درک روابط بین عناصر در یک نظام پیچیده است (Attri et al. 2013). منطق محوری این روش کشف اثرگذارترین عنصر نظام است. این مدل می‌تواند روابط بین عناصر خاص را، که یک مشکل یا مسئله را تعریف می‌کنند، نشان دهد (Esfahan Ramayah & Nilash 2017). مدل از این منظر که می‌تواند ساختار کلی از یک مجموعه پیچیده از متغیرها را بر اساس ارتباطات استخراج کند ساختاری^۷ است و تفسیری^۸ است چون بر اساس قضاوت خبرگان تصمیم گرفته می‌شود که کدام متغیرها چگونه با هم ارتباط داشته باشند (Attri Grover Dev & Kumar 2013). نیز یک روش مدل‌سازی است بدین معنا که روابط ویژه متغیرها و همچنین ساختار کلی را در یک مدل گرافیکی نشان می‌دهد و افزون بر مشخص کردن تقدم و تأخر تأثیرگذاری عناصر بر یکدیگر جهت و شدت رابطه عناصر یک مجموعه پیچیده را در ساختار سلسله‌مراتبی تعیین می‌کند. در این پژوهش به این دلیل از این رویکرد استفاده شد که متغیرهای کیفی مورد نظر پژوهش را اولویت‌بندی می‌کند و ابهام موجود در روابط را به طور شفاف نشان می‌دهد. برای اجرای تکنیک ISM و برای به دست آوردن روابط و سطوح عناصر در یک نظام باید شش مرحله که در ادامه به آن اشاره می‌شود طی شود.

-
1. data source triangulation
 2. peer debriefing
 3. member checking
 4. re-test reliability
 5. inter-coder reliability
 6. Warfield
 7. structural
 8. interpretive

تجزیه و تحلیل داده‌ها

گام اول. تعیین ابعاد و مؤلفه‌های الگوی مسئولیت اجتماعی دانشگاه

برای استخراج مدل، ابتدا باید متغیرهای آن را شناسایی کرد. در پژوهش حاضر بر اساس روند تحلیل مضمون با مطالعه و مشاهده اسناد مکتوب در خصوص مؤلفه‌های مسئولیت اجتماعی دانشگاه اطلاعاتی جمع‌آوری و با خبرگان این حوزه مصاحبه و ابعاد و مؤلفه‌های مسئولیت اجتماعی مشخص شد؛ طوری که متون مصاحبه‌ها بررسی و به نکات کلیدی موجود در متن یک کد اختصاص یافت. در مرحله بعد با کنار هم قرار دادن مضامین پایه، که قرابت معنایی دارند اما در ظاهر متفاوت‌اند، به عنوان مضمون سازمان‌دهنده و در نهایت از برقراری ارتباط آن‌ها مضامین فراگیر شکل گرفت. این مرحله در قالب جدولی مدون دسته‌بندی و طراحی شده‌اند که به دلیل کثرت از ارائه جزئیات صرف‌نظر می‌شود و صرفاً ۱۳ مضمون فراگیر و مضامین سازمان‌دهنده مسئولیت اجتماعی دانشگاه در جدول ۲ می‌آید.

جدول ۲. مضامین فراگیر مسئولیت اجتماعی دانشگاه

مضامین سازمان‌دهنده	مضامین فراگیر
فرهنگ‌سازی آکادمیک، کثرت‌گرایی، گفتمان‌سازی، ظرفیت‌سازی رسانه‌ای، شبکه‌سازی، مطالبه‌گری	فرهنگ‌سازی
پژوهش مسئله‌محور، آموزش هدفمند، تصحیح علم‌سنجی، بین‌المللی‌سازی دانشگاه، ارزیابی عملکرد معطوف به پیامد اجتماعی	سیاست‌گذاری‌های علمی
سیاست‌گذاری و انتظارات دولت از دانشگاه‌ها، ترکیب هیئت‌امنا و نحوه تصمیم‌گیری و انتظار نهادهای حاکمیتی از دانشگاه‌ها، آینده‌نگری و چشم‌اندازسازی، رقابت‌پذیری، ارزش‌آفرینی، ارتقای ارزش‌ها	نظام حکمرانی
آگاه کردن منابع انسانی و دانشجویان به وظایف آنان در قبال جامعه و محیط زیست، تسهیل مسیر تعامل ذی‌نفعان داخلی دانشگاه در تعامل با دانشگاه، پایبندی عملی مدیران به مسئولیت اجتماعی	مدیریت دانشگاه
پاسخگویی مناسب دانشگاه به ذی‌نفعان، پاسخگویی دانشگاه به سایر شهروندان، رضایت شهروندان از دانشگاه	پاسخگویی
شفافیت در تصمیم‌گیری و اجرا، مسئله‌مندی مسئولیت اجتماعی، فهم‌پذیری مسئولیت اجتماعی، سامانه‌سپاری امور	شفافیت
ارزیابی و نظارت مستمر فرایندها، تعامل‌گرایی، کاهش بوروکراسی اداری، فناوری اطلاعات	بهبود فرایندها
خلاقیت و ایده‌پردازی، رقابت‌پذیری، تولید دانش و خدمات تخصصی، نوآوری	پویایی سازمانی
ساختار سازمانی منعطف و روزآمد، اصلاح ساختار سازمانی هم‌سو با تعامل دانشگاه و جامعه، چابک‌سازی سازمانی	ساختار سازمانی
توسعه فردی، توسعه محلی	کارآمدی اجتماعی
اعتماد اجتماعی، پذیرش فضای سازنده و نقادانه، تفکر تیمی، ارتباطات کاری مفید و سازنده، تسهیم دانش، اهداف و آرمان‌های مشترک، انسجام اجتماعی، تمایل به مشارکت در فعالیت‌های داوطلبانه، مشارکت مدنی، آگاهی اجتماعی، تعلق اجتماعی	سرمایه اجتماعی
محیط دانشگاهی بانشاط و خودبالنده، کیفیت مهارت‌ها و آموخته‌های دانش‌آموختگان، توانمندسازی دانشجویان از طریق ارزیابی و تداوم یادگیری دانشجو و نظارت مستمر بر آن، شرایط رقابتی مبتنی بر فرهنگ دانشگاهی	توسعه و تعالی دانشگاه
افزایش امید به زندگی، توجه متوازن به توسعه ملی و محلی، رونق‌بخشی به اقتصاد کشور از طریق دانش‌آموختگان	توسعه اقتصادی
مسئولیت‌پذیر، تقویت شبکه‌های اجتماعی، تقویت هنجارهای اجتماعی (قانون‌گرایی، صداقت)	واجتماعی

گام دوم. تعیین رابطه بین ابعاد و شاخص‌های مدل

گام بعدی شناسایی الگوی روابط علی میان ابعاد و مؤلفه‌هاست. برای بررسی رابطه ابعاد و مؤلفه‌های حاصل از تحلیل مضمون، پرسشنامه‌ای به روش مدل‌سازی ساختاری- تفسیری برای انعکاس روابط درونی میان معیارهای اصلی از دیدگاه خبرگان استفاده شد. در این تکنیک متخصصان قادرند با تسلط بیشتری به بیان نظرات خود در رابطه با آثار (جهت و شدت) میان عوامل پردازند. ماتریس تشکیل شده هم می‌تواند رابطه علی و معلولی بین عوامل را نشان دهد و هم اثرگذاری و اثرپذیری متغیرها را. متغیرهای مورد سنجش در این گام در قالب ۱۳ مؤلفه اصلی اثرگذار بر یکدیگر به عنوان متغیرهای ورودی در جدول ۳ آورده شده است.

جدول ۳. شاخص‌های پژوهش

کد شاخص	شاخص	کد شاخص	ردیف
C8	کارآمدی اجتماعی	C1	۷
C9	مدیریت دانشگاه	C2	۸
C10	سرمایه اجتماعی	C3	۹
C11	نظام حکمرانی	C4	۱۰
C12	توسعه اقتصادی- اجتماعی	C5	۱۱
C13	شفافیت	C6	۱۲
		C7	۱۳

برای طراحی مدل مرحله‌ای انجام شده است.

مرحله ۱. تشکیل ماتریس خودتعاملی ساختاری (SSIM)^۱

در گام اول ماتریس خودتعاملی ساختاری پژوهش با استفاده از نظر پاسخ‌دهندگان تشکیل می‌شود. برای تشکیل ماتریس خودتعاملی ساختاری در این مرحله متغیرهای پژوهش به صورت دو به دو یا زوجی با هم مقایسه شدند و متخصصان با استفاده از نمادهایی به تعیین روابط بین متغیرها پرداختند:

1. structural self-interaction matrix (SSIM)

V: عامل سطر i باعث محقق شدن عامل ستون j می شود. A: عامل ستون j باعث محقق شدن عامل سطر i می شود. X: هر دو عامل سطر و ستون باعث محقق شدن یکدیگر می شوند (عامل i و j رابطه دوطرفه دارند). O: بین عامل سطر و ستون هیچ ارتباطی وجود ندارد. ماتریس خودتعاملی در جدول ۴ آورده شده است.

جدول ۴. ماتریس خودتعاملی ساختاری

	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7	C8	C9	C10	C11	C12	C13
C1		X	V	V	A	V	X	V	A	V	X	V	X
C2			V	V	A	O	V	V	V	V	X	V	O
C3				A	A	A	A	X	A	V	A	V	A
C4					A	A	X	V	A	V	O	V	A
C5						O	V	V	V	V	X	V	X
C6							X	V	A	V	O	V	X
C7								V	A	V	O	V	A
C8									A	V	A	V	A
C9										V	A	V	V
C10											A	X	A
C11												V	O
C12													A
C13													

مرحله ۲. تشکیل ماتریس دستیابی اولیه (RM)^۱

در گام دوم باید ماتریس دستیابی اولیه را با تبدیل ماتریس خودتعاملی ساختاری به اعداد ۰ و ۱ تشکیل داد. برای این کار از قاعده‌ای استفاده می شود:

اگر نماد خانه (I,j) حرف V باشد در آن خانه عدد ۱ و در خانه قرینه عدد ۰ گذاشته می شود.
اگر نماد خانه (I,j) حرف A باشد در آن خانه عدد ۰ و در خانه قرینه عدد ۱ گذاشته می شود. اگر نماد خانه (I,j) حرف X باشد در آن خانه عدد ۱ و در خانه قرینه نیز عدد ۱ گذاشته می شود. اگر نماد خانه (I,j) حرف O باشد در آن خانه عدد ۰ و در خانه قرینه نیز عدد ۰ گذاشته می شود. ماتریس دستیابی اولیه در جدول ۵ آورده شده است.

1. reachability matrix (RM)

جدول ۵. ماتریس دستیابی اولیه

	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7	C8	C9	C10	C11	C12	C13
C1	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱
C2	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰
C3	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۰
C4	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۰
C5	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
C6	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱
C7	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۰
C8	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰
C9	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱
C10	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
C11	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۰
C12	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰
C13	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۰

مرحله ۳. تشکیل ماتریس دستیابی اولیه سازگار

پس از اینکه ماتریس اولیه دستیابی به دست آمد، باید سازگاری درونی آن برقرار شود. مثلاً اگر متغیر ۱ منجر به متغیر ۲ شود و متغیر ۲ منجر به متغیر ۳ شود، باید متغیر ۱ نیز منجر به متغیر ۳ شود و اگر در ماتریس دسترسی این حالت برقرار نبود، باید ماتریس اصلاح شود و روابط این‌چنینی اصلاح و ایجاد شود. این سازگاری با استفاده از روابط ثانویه که ممکن است وجود نداشته باشند به ماتریس دستیابی اولیه افزوده می‌شوند. در جدول ۶ سلول‌هایی که با ^{1*} نشان داده شده روابطی هستند که در ماتریس سازگار شده ایجاد شده‌اند.

جدول ۶. ماتریس دستیابی اولیه سازگار شده

	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7	C8	C9	C10	C11	C12	C13	قدرت نفوذ
C1	۱	۱	۱	۱	۱*	۱	۱	۱	۱*	۱	۱	۱	۱	۱۳
C2	۱	۱	۱	۱	۱*	۱*	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱*	۱۳
C3	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۴
C4	۱*	۰	۱	۱	۰	۱*	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۸
C5	۱	۱	۱	۱	۱	۱*	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۳
C6	۱*	۰	۱	۱	۱*	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱۰
C7	۱	۱*	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱*	۱	۱*	۱۱
C8	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۴
C9	۱	۱*	۱	۱	۱*	۱	۱	۱	۱	۱	۱*	۱	۱	۱۳
C10	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۲
C11	۱	۱	۱	۱*	۱	۱*	۱*	۱	۱	۱	۱	۱	۱*	۱۳
C12	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۲
C13	۱	۱*	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱*	۱	۱*	۱	۱	۱۳
تعداد	۹	۷	۱۱	۹	۷	۹	۹	۱۱	۶	۱۳	۷	۱۳	۸	

مرحله ۴. تعیین سطح و اولویت متغیرها

در این گام مجموعه معیارهای ورودی (پیش‌نیاز) و خروجی (دستیابی) برای هر معیار محاسبه می‌شود و سپس عوامل مشترک مشخص می‌شود. در این گام معیاری دارای بالاترین سطح است که مجموعه خروجی (دستیابی) با مجموعه مشترک برابر باشد. پس از شناسایی این متغیر یا متغیرها، سطر و ستون آن‌ها از جدول حذف می‌شود و عملیات دوباره روی دیگر معیارها تکرار می‌شود. خروجی‌ها و ورودی‌ها از ماتریس دستیابی اولیه سازگار شده (جدول ۶) استخراج می‌شود. برای این کار تعداد آن‌ها در هر سطر بیانگر خروجی و تعداد آن‌ها در ستون برابر ورودی هستند که برای تعیین سطح اول نتایج در جدول ۷ آورده شده است.

در جدول ۷ معیارهای سطح ۱ استخراج شده که شامل معیارهای C10 و C12 است. حال برای تعیین معیارهای سطح دوم کافی است سطر و ستون این دو معیار از ماتریس دستیابی اولیه سازگار شده (جدول ۷) حذف و دوباره محاسبات تعیین خروجی و ورودی انجام شود. نتایج در جدول ۸ آورده شده است.

جدول ۷. معیارهای سطح ۱

نام معیار	خروجی	ورودی	اشتراک	سطح
C1	۱.۲.۳.۴.۵.۶.۷.۸.۹.۱۰.۱۱.۱۲.۱۳	۱۳.۱.۲.۴.۵.۶.۷.۹.۱۱	۱.۲.۴.۵.۶.۷.۹.۱۱.۱۳	
C2	۱.۲.۳.۴.۵.۶.۷.۸.۹.۱۰.۱۱.۱۲.۱۳	۱.۲.۵.۷.۹.۱۱.۱۳	۱.۲.۵.۷.۹.۱۱.۱۳	
C3	۳۸.۱۰.۱۲	۱.۲.۳.۴.۵.۶.۷.۸.۹.۱۱.۱۳	۳۸	
C4	۱.۳.۴.۶.۷.۸.۱۰.۱۲	۱.۲.۴.۵.۶.۷.۹.۱۱.۱۳	۱.۴.۶.۷	
C5	۱.۲.۳.۴.۵.۶.۷.۸.۹.۱۰.۱۱.۱۲.۱۳	۱.۲.۵.۶.۹.۱۱.۱۳	۱.۲.۵.۶.۹.۱۱.۱۳	
C6	۱.۳.۴.۵.۶.۷.۸.۱۰.۱۲.۱۳	۴.۵.۶.۷.۹.۱۱.۱۳.۱.۲	۱.۴.۵.۶.۷.۱۳	
C7	۱.۲.۳.۴.۶.۷.۸.۱۰.۱۱.۱۲.۱۳	۱.۲.۴.۵.۶.۷.۹.۱۱.۱۳	۱.۲.۴.۶.۱۱.۱۳	
C8	۳۸.۱۰.۱۲	۱.۲.۳.۴.۵.۶.۷.۸.۹.۱۱.۱۳	۳۸	
C9	۱.۲.۳.۴.۵.۶.۷.۸.۹.۱۰.۱۱.۱۲.۱۳	۱.۲.۵.۹.۱۱.۱۳	۱.۲.۵.۹.۱۱.۱۳	
C10	۱۰.۱۲	۱.۲.۳.۴.۵.۶.۷.۸.۹.۱۰.۱۱.۱۲.۱۳	۱۰.۱۲	۱
C11	۲.۳.۴.۵.۶.۷.۸.۹.۱۰.۱۱.۱۲.۱۳.۱	۱.۲.۵.۹.۱۱.۱۳	۱.۲.۵.۷.۹.۱۱.۱۳	
C12	۱۰.۱۲	۱.۲.۳.۴.۵.۶.۷.۸.۹.۱۰.۱۱.۱۲.۱۳	۱۰.۱۲	۱
C13	۱.۲.۳.۴.۵.۶.۷.۸.۹.۱۰.۱۱.۱۲.۱۳	۱.۲.۵.۶.۷.۹.۱۰.۱۱.۱۳	۱.۲.۵.۶.۷.۹.۱۱.۱۳	

جدول ۸. معیارهای سطح ۲

نام معیار	خروجی	ورودی	اشتراک	سطح
C1	۱۳.۵.۶.۷.۸.۹.۱۱.۱.۲.۳.۴	۱.۲.۴.۵.۶.۷.۹.۱۱.۱۳	۱.۲.۴.۵.۶.۷.۹.۱۱.۱۳	
C2	۱.۲.۳.۴.۵.۶.۷.۸.۹.۱۱.۱۳	۱.۲.۵.۷.۹.۱۱.۱۳	۱.۲.۵.۷.۹.۱۱.۱۳	
C3	۳۸	۱.۲.۳.۴.۵.۶.۷.۸.۹.۱۱.۱۳	۳۸	۲
C4	۱.۳.۴.۶.۷.۸	۱.۲.۴.۵.۶.۷.۹.۱۱.۱۳	۱.۴.۶.۷	
C5	۱.۲.۳.۴.۵.۶.۷.۸.۹.۱۱.۱۳	۱.۳.۵.۶.۹.۱۱.۱۳	۱۱.۱۳.۱.۲.۵.۶.۹	
C6	۱.۳.۴.۵.۶.۷.۸.۱۳	۱.۲.۴.۵.۶.۷.۹.۱۱.۱۳	۱.۴.۵.۶.۷.۱۳	
C7	۷.۸.۱۱.۱۳.۶.۱.۲.۳.۴	۱.۲.۴.۵.۶.۷.۹.۱۱.۱۳	۱.۲.۴.۶.۷.۱۱.۱۳	
C8	۳۸	۱.۲.۳.۴.۵.۶.۷.۸.۹.۱۱.۱۳	۳۸	۲
C9	۱.۲.۳.۴.۵.۶.۷.۸.۹.۱۱.۱۳	۱.۲.۵.۹.۱۱.۱۳	۱.۲.۵.۹.۱۱.۱۳	
C11	۱.۲.۳.۴.۵.۶.۷.۸.۹.۱۱.۱۳	۱۱.۱۳.۱.۲.۵.۷.۹	۱.۲.۵.۷.۹.۱۱.۱۳	
C13	۱.۲.۳.۴.۵.۶.۷.۸.۹.۱۱.۱۳	۱.۲.۵.۶.۷.۹.۱۱.۱۳	۱.۲.۵.۶.۷.۹.۱۱.۱۳	

در جدول ۸ معیارهای سطح ۲ استخراج شده‌اند که شامل معیارهای C3 و C8 است. حال برای تعیین معیارهای سطح سوم باید سطر و ستون این دو معیار از ماتریس دستیابی اولیه سازگار شده (جدول ۶) حذف و دوباره محاسبات تعیین خروجی و ورودی انجام شود. نتایج در جدول ۹ آورده شده است.

در جدول ۹، معیارهای سطح ۳ استخراج شده‌اند که شامل معیارهای C1، C4، C6، C7 است. حال برای تعیین معیارهای سطح چهارم باید سطر و ستون این چهار معیار از ماتریس دستیابی اولیه سازگار شده (جدول ۶) حذف و دوباره محاسبات تعیین خروجی و ورودی انجام شود. نتایج در جدول ۱۰ آورده شده است.

جدول ۹. معیارهای سطح ۳

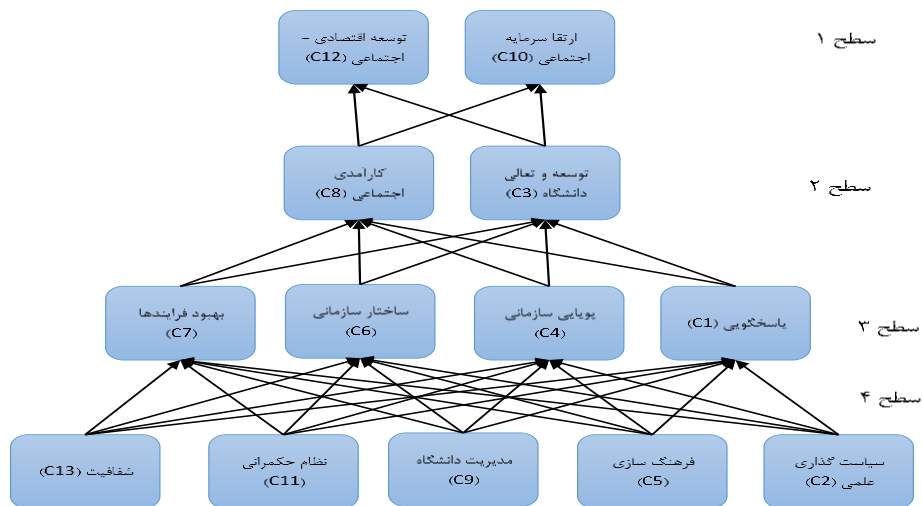
سطح	اشتراک	ورودی	خروجی	نام شاخص
۳	۱.۲.۴.۵.۶.۷.۹.۱۱.۱۳	۱.۲.۴.۵.۶.۷.۹.۱۱.۱۳	۱.۲.۴.۵.۶.۷.۹.۱۱.۱۳	C1
	۱.۲.۵.۷.۹.۱۱.۱۳	۱.۲.۴.۵.۷.۹.۱۱.۱۳	۱.۲.۴.۵.۶.۷.۹.۱۱.۱۳	C2
۳	۱.۴.۶.۷	۱.۲.۴.۵.۶.۷.۹.۱۱.۱۳	۱.۴.۶.۷	C4
	۱.۲.۵.۶.۹.۱۱.۱۳	۱.۲.۵.۶.۹.۱۱.۱۳	۱.۲.۴.۵.۶.۷.۹.۱۱.۱۳	C5
۳	۱.۴.۵.۶.۷.۱۳	۱.۲.۴.۵.۶.۷.۹.۱۱.۱۳	۱.۴.۵.۶.۷.۱۳	C6
۳	۱.۲.۴.۶.۷.۱۱.۱۳	۱.۲.۴.۵.۶.۷.۹.۱۱.۱۳	۱.۲.۴.۶.۷.۹.۱۱.۱۳	C7
	۱.۲.۵.۹.۱۱.۱۳	۲.۵.۹.۱۱.۱۳.۱	۱.۲.۴.۵.۶.۷.۹.۱۱.۱۳	C9
	۱.۲.۵.۷.۹.۱۱.۱۳	۱.۲.۵.۷.۹.۱۱.۱۳	۱.۲.۴.۵.۶.۷.۹.۱۱.۱۳	C11
	۱.۲.۵.۶.۷.۹.۱۱.۱۳	۱.۲.۵.۶.۷.۹.۱۱.۱۳	۱.۲.۴.۵.۶.۷.۹.۱۱.۱۳	C13

جدول ۱۰. معیارهای سطح ۴

سطح	اشتراک	ورودی	خروجی	نام شاخص
۴	۱۳.۲.۵.۹.۱۱	۲.۵.۹.۱۱.۱۳	۲.۵.۹.۱۱.۱۳	C2
۴	۲.۵.۹.۱۱.۱۳	۲.۵.۹.۱۱.۱۳	۲.۵.۹.۱۱.۱۳	C5
۴	۲.۵.۹.۱۱.۱۳	۲.۵.۹.۱۱.۱۳	۲.۵.۹.۱۱.۱۳	C9
۴	۲.۵.۹.۱۱.۱۳	۲.۵.۹.۱۱.۱۳	۲.۵.۹.۱۱.۱۳	C11
۴	۲.۵.۹.۱۱.۱۳	۲.۵.۹.۱۱.۱۳	۲.۵.۹.۱۱.۱۳	C13

مرحله ۵. ترسیم مدل ساختاری- تفسیری

در این مرحله بر اساس سطوح تعیین شده و ماتریس دستیابی نهایی مدل ترسیم می‌شود. اگر بین دو متغیر i و j رابطه وجود داشته باشد با یک پیکان جهت‌دار نشان داده می‌شود. متغیرهایی که در سطوح بالاتر نمودار واقع شده‌اند تأثیرگذاری کمتر و وابستگی بیشتری نسبت به متغیرهای دیگر دارند و متغیرهای سطوح پایین از وابستگی کمتر و تأثیرگذاری بالاتر برخوردارند (آذر و همکاران ۱۳۹۲). همان‌طور که در شکل ۱ مشخص است، مدل نهایی ساختاری تفسیری به دست آمده در این پژوهش از چهار سطح تشکیل شده است. مؤلفه‌هایی که در بالاترین سطح قرار گرفته‌اند از تأثیرگذاری کمتر برخوردارند و بیشتر تحت تأثیر سایر متغیرها هستند.

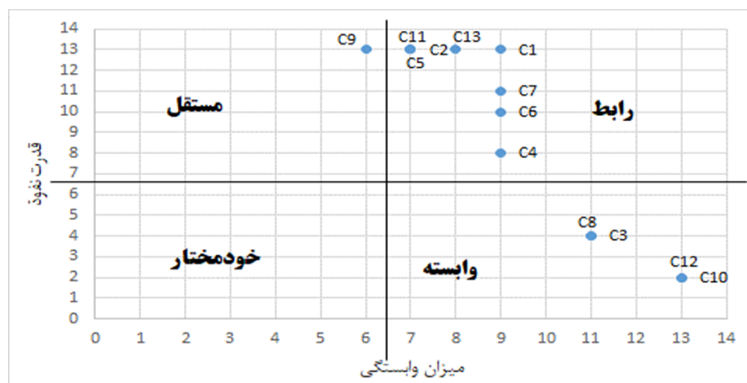
نمودار ۱. مدل ISM پژوهش

با توجه به شکل ۱، مدل پژوهش شامل چهار سطح است. سطح چهارم- شامل پنج شاخص شفافیت (C13)، سیاست‌گذاری علمی (C2)، فرهنگ‌سازی (C5)- تأثیرگذارترین سطح است که به صورت مستقیم بر معیارهای سطح سوم تأثیر می‌گذارد. سطح اول- شامل دو شاخص توسعه اقتصادی- اجتماعی (C12) و سرمایه اجتماعی (C10)- تأثیرپذیرترین سطح است.

مرحله ۶. تجزیه و تحلیل قدرت و نفوذ و وابستگی (ترسیم میک‌مک^۱ (MICMAC)

هدف از این تجزیه و تحلیل تشخیص و تحلیل قدرت هدایت^۲ و وابستگی متغیرهاست. در این مرحله متغیرها بر حسب قدرت هدایت و وابستگی به چهار دسته تقسیم می‌شوند: متغیرهای خودگردان^۳ که دارای قدرت هدایت و وابستگی ضعیف‌اند. این متغیرها نسبتاً غیرمتصل به سیستم‌اند و ارتباطات کم و ضعیف با سیستم دارند؛^۲ متغیرهای وابسته^۴ که دارای قدرت هدایت کم ولی وابستگی شدیدند؛^۳ متغیرهای ارتباطی^۵ که دارای قدرت هدایت زیاد و وابستگی زیادند. این متغیرها غیرایستا هستند. زیرا هر نوع تغییر در آن‌ها می‌تواند سیستم را تحت تأثیر قرار دهد و در نهایت بازخورد سیستم نیز می‌تواند این متغیرها را دوباره تغییر دهد؛^۴ متغیرهای مستقل^۶ که دارای قدرت هدایت قوی، ولی وابستگی ضعیف‌اند (Ravi et al. 2005). مدل پژوهش را می‌توان از لحاظ قدرت نفوذ و وابستگی به صورت شکل ۲ نشان داد. بر این اساس معیارهای توسعه اقتصادی-اجتماعی (C12)، ارتقای سرمایه اجتماعی (C10)، کارآمدی اجتماعی (C8)، و توسعه و تعالی دانشگاه (C3) از نوع وابسته است. این متغیرها دارای وابستگی قوی و هدایت ضعیف‌اند. این متغیرها اصولاً تأثیرپذیری بالا و تأثیرگذاری کم بر سیستم دارند. مدیریت دانشگاه (C9) از نوع مستقل است. این معیار دارای وابستگی کم و هدایت بالاست. به عبارت دیگر، تأثیرگذاری بالا و تأثیرپذیری کم از ویژگی‌های این معیار است. سایر معیارهای دیگر از نوع رابط (پیوندی) هستند. این متغیرها از وابستگی بالا و قدرت هدایت بالا برخوردارند. به عبارت دیگر، تأثیرگذاری و تأثیرپذیری این معیارها بسیار بالاست و هر تغییر کوچکی بر این متغیرها باعث تغییرات اساسی در سیستم می‌شود.

-
1. matrix of crossed impact multiplications applied to a classification
 2. driving power
 3. autonomous variables
 4. dependent variables
 5. linkage variables
 6. independent variables

شکل ۲. نمودار قدرت نفوذ-وابستگی

نتیجه

طراحی یک مدل مسئولیت اجتماعی با توجه به ناهمگونی، چندبعدی بودن، و گستردگی مصادیق آن نیازمند مطالعه دقیق مبانی نظری و مصاحبه با خبرگان در این زمینه است. در این پژوهش ابتدا سعی شد جهت پاسخگویی به سؤال اول پژوهش مؤلفه‌های مسئولیت اجتماعی دانشگاه با توجه به منابع موجود و مصاحبه با خبرگان این حوزه شناسایی شوند که در نتیجه آن ۱۳ مؤلفه شناسایی شدند: شفافیت، سیاست‌گذاری علمی، نظام حکمرانی، مدیریت دانشگاه، فرهنگ‌سازی، پاسخگویی، پویایی سازمانی، ساختار سازمانی و بهبود فرایندها، توسعه و تعالی دانشگاه، کارآمدی اجتماعی، سرمایه اجتماعی، توسعه اجتماعی، توسعه اقتصادی.

برای اینکه بتوان در مورد رتبه‌بندی یا هر تحلیل دیگری روی مؤلفه‌ها بحث کرد بهتر است از طریق مدل‌سازی ساختاری-تفسیری شناخت و درک لازم از مسئله کسب شود. بنابراین، در این پژوهش تلاش شد تا با کنار هم قرار دادن علل و مؤلفه‌های کلان (زیرساخت) و خرد (فردی و سازمانی) بینش مناسبی درباره این موضوع ایجاد شود. در این زمینه، پس از شناسایی مؤلفه‌های مسئولیت اجتماعی و عوامل اثرگذار و اثرپذیر از مسئولیت اجتماعی در دانشگاه، در فاز کیفی، به منظور سطح‌بندی و تعیین نوع ارتباط بین متغیرها، از روش مدل‌سازی ساختاری-تفسیری برای طراحی الگو استفاده شد. یافته‌های مدل حاکی از این است که مؤلفه‌های شفافیت، سیاست‌گذاری علمی، نظام حکمرانی، مدیریت دانشگاه، و فرهنگ‌سازی در آخرین سطح (سطح چهارم) قرار دارد

و بیشترین تأثیر را بر دیگر مؤلفه‌ها گذاشته است و همچون سنگ زیربنای مدل عمل می‌کند و با تغییر در آن‌ها ابعاد دیگر مدل دچار تغییر می‌شود. این بدان معناست که هر گونه تغییر و تحول اساسی باید از طریق این مؤلفه‌ها صورت گیرد تا به تحول و توسعه سطوح بالاتر مدل منجر شود. مؤلفه‌های پاسخگویی، پویایی سازمانی، ساختار سازمانی، و بهبود فرایندها در سطح سوم قرار دارند. توسعه و تعالی دانشگاه و کارآمدی اجتماعی در سطح دوم جای گرفته‌اند. در نهایت بالاترین سطح مدل (سطح اول) ارتقای سرمایه اجتماعی و توسعه اجتماعی و اقتصادی است که تأثیرپذیرترین مؤلفه‌ها هستند و خروجی سیستم تلقی می‌شوند و به عبارتی همه عوامل منجر به این دو عامل می‌شوند و نتیجه ایفای مسئولیت اجتماعی دانشگاه هستند.

با استفاده از نمودار تحلیل میک‌مک، تجزیه و تحلیل یافته‌ها نشان داد مدیریت دانشگاه از نوع مستقل است. این معیار دارای وابستگی کم و هدایت بالاست؛ به عبارت دیگر بالاترین تأثیرگذاری و نفوذ را بر سایر مؤلفه‌ها دارد و تغییرات سیستم به آن وابسته است. مؤلفه‌های نظام حکمرانی، شفافیت، سیاست‌گذاری علمی، فرهنگ‌سازی، پاسخگویی، بهبود فرایندها و ساختار سازمانی از نوع رابط (پیوندی) هستند. این متغیرها از وابستگی بالا و قدرت هدایت بالا برخوردارند. به عبارت دیگر می‌توانند جزء بازیگران کلیدی سیستم باشند و نقش حلقه اتصال را ایفا کنند. مؤلفه‌های کارآمدی اجتماعی و توسعه و تعالی دانشگاه، توسعه اقتصادی- اجتماعی، و ارتقای سرمایه اجتماعی از نوع وابسته هستند و قدرت هدایت ضعیفی دارند و به نوعی خروجی سیستم را نشان می‌دهند. در این مدل عوامل خودمختار وجود ندارد. این مورد تأکید بر سیستمی بودن و به هم پیوستگی بالای مؤلفه‌ها در ایجاد مسئولیت اجتماعی دانشگاه است. بنابراین، نگاه تک‌بعدی به مسئولیت اجتماعی دانشگاه و مؤلفه‌های آن در برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری دانشگاه را به اهداف خود نخواهد رساند.

در استفاده از این پژوهش توجه به چند نکته ضروری است. اولین نکته مربوط به سطح مؤلفه‌ها در مدل است. با توجه به اینکه در مدل‌سازی ساختاری- تفسیری سطوح به دست آمده حاکی از ترتیب و توالی، از نظر قابلیت اجرایی، آن‌هاست، برای ایجاد و توسعه مسئولیت اجتماعی دانشگاه ابتدا باید بر سطوح چهارم و سوم تأکید شود. زیرا این سطوح قدرت تعیین‌کننده‌ای در

هدایت و راهبری سیستم دارند و زیربنای هر گونه تغییر و ارتقا به حساب می‌آیند و برای شروع تحولات سیستمی اصلاحات عوامل این سطح ضروری است. نکته دوم مربوط به روابط به‌دست‌آمده از این مؤلفه‌هاست. با نگاه اجمالی می‌توان دریافت که به جز مؤلفه‌های سطح اول، که فقط تأثیر می‌پذیرند، مؤلفه‌های سایر سطوح با سطوح بالا و پایین خود به صورت مستقیم و غیرمستقیم تأثیر می‌پذیرند یا تأثیر می‌گذارند. بنابراین برای توسعه مسئولیت اجتماعی دانشگاه باید با نگاه سیستمی به مسئله نگریسته شود و از جوانب مختلف به آن توجه شود.

یافته‌های این پژوهش با نتایج پژوهش‌های نجاتی و همکارانش (۲۰۱۵)، جن و همکارانش (۲۰۱۵)، و کابرا (۲۰۱۸) همخوانی دارد. در پژوهش‌های یادشده موضوعاتی مانند شفافیت، حکمرانی، پاسخگویی مورد تأکید قرار گرفته است. نیز با نتایج تحقیق برادران حقیر و همکارانش (۱۳۹۸) که یکی از پیامدهای مسئولیت اجتماعی دانشگاه را افزایش انواع سرمایه، از جمله سرمایه اجتماعی، می‌دانند همخوانی دارد.

از نوآوری‌های این پژوهش می‌توان گفت پیشینه پژوهش نشان می‌دهد پژوهشی که مشخصاً به مدل‌سازی تفسیری- ساختاری مؤلفه‌های مسئولیت اجتماعی دانشگاه، با هدف ارتقای سرمایه اجتماعی، در داخل کشور و به‌تبع جامعه آماری (دانشگاه شهید بهشتی) پرداخته باشد وجود ندارد. پس، می‌توان گفت مقاله حاضر از لحاظ موضوعی، نو بودن در داخل کشور، نو بودن در جامعه مورد بررسی، روش تحقیق، و مدل مورد استفاده دارای نوآوری است. برخی از مضامین مطرح‌شده در این پژوهش نیز از قبیل فرهنگ‌سازی، سیاست‌گذاری علمی، بهبود فرایندها، سرمایه اجتماعی در پژوهش‌های قبلی نیامده است که از جنبه‌های نوآوری پژوهش محسوب می‌شود.

بر مبنای یافته‌ها و نتایج پژوهش، پیشنهاد می‌شود با تمرکز بر مؤلفه‌های اثرگذار در خصوص هر یک از مؤلفه‌های شناسایی‌شده پژوهش‌های تکمیلی برای تدوین شاخص‌های ارزیابی این مؤلفه‌ها صورت گیرد. همچنین مدل به‌دست‌آمده در این پژوهش می‌تواند در هر یک از سطوح یادشده روی یکی از گروه‌های ذی‌نفع دانشگاه بررسی شود و اصلاحات احتمالی در مدل پژوهشی ارائه شود و اهمیت متغیرهای مدل نیز مورد بررسی قرار گیرد.

با توجه به نتایج پژوهش حاضر، چند راهکار اجرایی جهت ایجاد و توسعه مسئولیت اجتماعی دانشگاه ارائه می‌شود:

۱. بازنگری آیین‌نامه ارتقای اعضای هیئت‌علمی با رویکرد فعالیت‌های اجتماع‌محور و تقویت ارتباط دانشگاه با جامعه؛

۲. توسعه سیاست‌های حمایت از علاقه‌مندان به مسئولیت اجتماعی، سازمان‌های مردم‌نهاد، و فعالیت‌های داوطلبانه دانشجویان؛

۳. تأکید بر انتخاب موضوع رساله‌ها و پایان‌نامه‌ها از بین اولویت‌های تحقیقاتی دستگاه‌های اجرایی و حمایت مالی مؤثرتر از دانشجویان دکترا.

از محدودیت‌های پژوهش حاضر دسترسی به خبرگان برای مصاحبه، کم بودن پیشینه پژوهش، و تعداد محدود پژوهش‌های صورت‌گرفته در خصوص مدل‌سازی تفسیری- ساختاری مسئولیت اجتماعی دانشگاه، همچنین دیدگاه‌های بعضاً متفاوت خبرگان از مفهوم مسئولیت اجتماعی و اهمیت آن در دانشگاه بود.

منابع

- آذر، عادل؛ فرزانه خسروانی؛ رضا جلالی (۱۳۹۲). تحقیق در عملیات نرم (رویکردهای ساختاردهی مسئله)، تهران، سازمان مدیریت صنعتی.
- برادران حقیر، مریم؛ نسرين نورشاهی؛ احمدرضا روشن (۱۳۹۸). «مفهوم‌سازی مسئولیت اجتماعی دانشگاه در ایران»، پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، ۲۵(۳)، ص ۱ - ۲۶.
- بوک، درک کی (۱۳۹۷). *مسئولیت اجتماعی دانشگاه*، مترجمان: آرمین امیرعلی پاپلی یزدی و مریم عالم‌زاده، تهران، پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی و دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی.
- پوررستمی، حامد (۱۳۹۹). «نظریه سرمایه اجتماعی امامت‌محور با تکیه بر آموزه‌های شیعه»، مدیریت سرمایه اجتماعی، ۳(۷)، ص ۲۷۲ - ۲۹۶.
- جندقی، غلام‌رضا؛ مهدی قریشی؛ مجید احدی شعار (۱۳۹۶). «بررسی ابعاد سرمایه اجتماعی و رابطه آن با بازاریابی اخلاقی، مدیریت سرمایه اجتماعی، ۴(۳)، ص ۳۰۹ - ۳۳۲.
- دیهم‌پور، مهدی (۱۳۹۸). «تأثیر شفافیت سازمانی بر مدیریت جنجال، نتیجه با میانجی‌گری سرمایه اجتماعی»، *مطالعات مدیریت (بهبود و تحول)*، ۲۸(۹۴)، ص ۳۹ - ۶۲.
- رونقی، محمدحسین (۱۳۹۸). «رابطه اخلاق حرفه‌ای اسلامی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر سرمایه اجتماعی (نمونه پژوهش: دانشگاه شیراز)»، *مدیریت اسلامی*، ۲۷(۳)، ص ۱۶۳ - ۱۸۴.
- شافعی، رضا؛ نعمت‌الله عزیزی (۱۳۹۳). «بررسی وضعیت سازمانی مسئولیت اجتماعی در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی در غرب ایران (طراحی مدل ارزیابی)»، *رفتار سازمانی در آموزش و پرورش*، ۲(۲)، ص ۵ - ۲۲.
- عزیزی، نرجس؛ رضاعلی محسنی؛ محمدباقر تاج‌الدین (۱۳۹۷). «فعالیت‌های داخلی و خارجی مسئولیت اجتماعی سازمان‌ها در نظام بانکی و بررسی رابطه آن با سرمایه اجتماعی»، *جامعه‌شناسی نهادهای اجتماعی*، ۶(۱۱)، ص ۳۲۱ - ۳۵۲.
- عزیزی، نعمت‌الله (۱۳۸۳). *اشتغال و آموزش عالی*، مجموعه مقالات دایره‌المعارف آموزش عالی.
- فاضلی، نعمت‌الله (۱۳۹۸). *نگاهی به مسئولیت اجتماعی دانشگاه در ایران امروز*، جستارهایی در مسئولیت اجتماعی دانشگاه ایرانی و بحران‌های زیست‌محیطی (تجربه سیلاب‌های ۱۳۹۸)، تهران،

پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی، با همکاری هیئت ویژه گزارش ملی سیلاب‌ها و دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران.

فراستخواه، مقصود؛ رضا منیعی (۱۳۹۹). «فرهنگ‌سازمانی و اثربخشی رهبری در سطح اداری دانشگاه؛ پیمایش ملی گلوب در ایران»، پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، ۲۶(۱)، ص ۱۴۹ - ۱۷۵.

کیخا، احمد؛ خدایار ایلی (۱۳۹۹). «مطالعه مسئولیت اجتماعی گروه‌های آموزشی (نمونه موردی: گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی دانشگاه تهران)»، آموزش عالی ایران، ۱۲ (۱) ص ۱۳۸-۱۱۳

مرجائی، سید هادی (۱۳۹۹). «سرمایه اجتماعی دانشگاهی: مقایسه دانشجویان ایرانی در حال تحصیل در ایران و هند»، مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران، ۳(۹)، ص ۷۴۹ - ۷۶۹.

مهدی، رضا؛ مسعود شفیعی (۱۳۹۸). «نقش آفرینی و ظرفیت‌سازی دانشگاه‌های نسل چهارم برای توسعه محلی و منطقه‌ای»، صنعت و دانشگاه، ۳۵(۱۰)، ص ۱ - ۲۲.

References

- Albert-Lőrincz, E., Paulik, E., Szabo, B., Foley, K., & Gasparik, A. I. (2019). "Adolescent smoking and the social capital of local communities in three counties in Romania", *Gaceta sanitaria*, 33(6), pp. 547-553.
- Arena, M., Azzone, G., & Mapelli, F. (2019). "Corporate Social Responsibility strategies in the utilities sector: A comparative study", *Sustainable Production and Consumption*, 18, pp. 83-95.
- Aitkenhead, R. (2013). "Peter Higgs: I wouldn't be productive enough for today's academic system The Guardian", Fri 6th.
- Algezau, S. & Filieri, R. (2010). "Investigating the role of social capital in innovation: sparse versus dense network", *Journal of knowledge management*.
- Ali, M. Mustapha, I., Osman, S., & Hassan, U. (2021). "University social responsibility: A review of conceptual evolution and its thematic analysis", *Journal of Cleaner Production*, 286, 124931.
- Alvesson, M., Gabriel, Y., & Paulsen, R. (2017). *Return to meaning: A social science with something to say*, Oxford, Oxford University Press, Cross Ref Google Scholar.
- Alzyou, S. A. & Bani-Hani, K. (2015). "Social responsibility in higher education institutions: Application case from the Middle East", *European Scientific Journal*, 11(8).
- Amadi, R.N. & Bayo, P. L. (2020). "Comparative Study of the Corporate Social Responsibility of Rivers State University and University of Port Harcourt, Nigeria", *KIU Journal of Social Sciences*, 6(1), pp. 113-121.

- Attri, R., Grover, S., Dev, N., & Kumar, D. (2013). "Analysis of barriers of total productive maintenance (TPM)", *International Journal of System Assurance Engineering and Management*, 4(4), pp. 365-377.
- Ayala-Rodríguez, N., Barreto, I., Rozas Ossandón, G., Castro, A., & Moreno, S. (2019). "Social transcultural representations about the concept of university social responsibility", *Studies in higher education*, 44(2), pp. 245-259.
- Azar, A., Khosravani F., & Jalali R. (2012). *Research in soft operations* (problem structuring approaches), Tehran, Industrial Management Organization. (in Persian)
- Azizi, N. (2004). *Employment and higher education*, Encyclopaedia of Higher Education.
- Azizi, N., Mohseni, R., & Tajeddin, M. (2018). "Internal and External Activities of Corporate Social Responsibility in the Banking System and Its Relationship with Social Capital", *Biquarterly Journal of Sociology of Social Institutions*, 5(11), pp. 321-352. (in Persian)
- Brundiens, K., Barth, M., Cebrián, G., Cohen, M., Diaz, L., Doucette-Remington, S., & Zint, M. (2021). "Key competencies in sustainability in higher education—toward an agreed-upon reference framework", *Sustainability Science*, 16(1), pp. 13-29.
- Baradaran Haghiri, M., Noorshahi, N., & Roshan, A.R. (2019). The conceptualization of social responsibility of the university in Iran", *IRPHE*, 25(3), pp. 1-26. (in Persian)
- Benneworth, P. & Fitjar, R. D. (2019). "Contextualizing the role of universities to regional development: Introduction to the special issue", *Regional Studies, Regional Science*, 6(1), pp. 331-338.
- Buk, D. K. (2017). *University Social Responsibility*, Translators: Armin Amir-Ali Papli Yazdi & Maryam Alamzadeh, Tehran, Research Institute for Cultural and Social Studies and Cultural and Social Policy and Planning Office. (in Persian)
- Cabrera, J. J. B., Mera, B. D. R. M., & Espinosa, K. V. B. (2018). "University social responsibility from the perspective of the different stakeholders", *Journal of Modern Accounting and Auditing*, 14(4), pp. 220-230.
- Cai, Y., Ma, J., & Chen, Q. (2020). "Higher education in innovation ecosystems", *Sustainability*, 12(11), 43-76.
- Carrillo Álvarez, E. & Riera Romaní, J. (2017). "Measuring social capital: further insights", *Gaceta sanitaria*, 31, pp. 57-61.
- Chang, H. H. & Chuang, S. S. (2011). "Social capital and individual motivations on knowledge sharing: Participant involvement as a moderator", *Information & management*, 48(1), pp. 9-18.
- Chen, S. H., Nasongkhla, J., & Donaldson, J. A. (2015). "University Social Responsibility (USR): Identifying an Ethical Foundation within Higher Education Institutions", *Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET*, 14(4), pp. 165-172.
- Dalvi-Esfahani, M., Ramayah, T., & Nilashi, M. (2017). "Modelling upper echelons' behavioural drivers of Green IT/IS adoption using an integrated Interpretive Structural Modelling-Analytic Network Process approach", *Telematics and Informatics*, 34(2), pp. 583-603.
- Dastourian, B., Kawamorita Kesim, H., Seyyed-Amiri, N., & Moradi, S. (2017). "Women entrepreneurship: effect of social capital, innovation and market knowledge", *AD-minister*, 30, pp. 115-130.

- Deyhimpur, M. (2019). "The Effect of Organizational Transparency on Commotion-Goal Management by Mediating Social Capital", *Management Studies in Development and Evolution*, 28(94), pp. 39-62. Doi: 10.22054/jmsd.2020.41318.3271. (in Persian)
- Faccin, K., Genari, D., & Macke, J. (2017). "Interorganisational social capital and innovation: a multiple case study in wine producers networks in Serra Gaúcha", *RAI Revista de Administração e Inovação*, 14(1), pp. 52-66.
- Farasatkah, M. & Maniee, R. (2020). "Organizational culture and leadership effectiveness at the university managerial level; GLOBE national survey in Iran", *IRPHE*, 26(1), pp. 149-175. (in Persian)
- Fazeli, N. (2018). *A Look at University Social Responsibility in Iran Today, Essays on Iranian University Social Responsibility and Environmental Crises* (Flood Experience 2018), Tehran, Research Institute for Cultural and Social Studies, In collaboration with the Special Board for the National Flood Report and the Faculty of Social Sciences, University of Tehran. (in Persian)
- FEDOR, C. G. (2019). "Social capital and community development: Case study", *Social Research Reports*, 11(1), pp. 65-77.
- Galvão, A., Mendes, L., Marques, C., & Mascarenhas, C. (2019). "Factors influencing students' corporate social responsibility orientation in higher education", *Journal of cleaner production*, 215, pp. 290-304.
- Gomez, L. M., Naveira, Y. A., & Bernabel, A. P. (2018). "Implementing university social responsibility in the Caribbean: perspectives of internal stakeholders", *Revista Digital de Investigación en Docencia Universitaria*, pp. 101-120.
- Grau, F. X., Goddard, J., Hall, B. L., Hazelkorn, E., & Tandon, R. (2017). Higher education in the world 6, Towards a socially responsible university: Balancing the global with the local, Girona: Global University Network for Innovation.
- Green, T. & Peloza, J. (2011). "How Does Corporate Social Responsibility Create Value for Consumers?" *Journal of Consumer Marketing*, 28(1).
- Grover, P., Kar, A. K., & Ilavarasan, P. V. (2019). "Impact of corporate social responsibility on reputation—Insights from tweets on sustainable development goals by CEOs", *International journal of information management*, 48, pp. 39-52.
- GUNI (2017). Higher Education in the World 6, Towards a Socially Responsible University: Balancing the Global with the Local, Global University Network for Innovation (GUNI).
- Hobbes, G. & Schaefer, N. J. (2017). *Conceptual foundations of social capital*, Translated by Shojaei Baghini, Tehran, Research Institute for Cultural and Social Studies.
- Hollister, R. M. (2017). "The project: Theoretical framework and global institutional experience", *In University Social Responsibility and Quality of Life* (pp. 3-9), Springer, Singapore.
- Holloway, I. & Todres, L. (2003). "The status of method: flexibility, consistency and coherence", *Qualitative research*, 3(3), pp. 345-357.
- Huang, L. (2020). *Social Capital, Education and Entrepreneurial Development in China*.
- Huang, Y. F. & Do, M. H. (2021). "Review of empirical research on university social responsibility", *International Journal of Educational Management*.

- Jandaghi, G., Ghoreishi, S., & Ahadi-Shoar, S. (2017). "Investigating the Dimensions of Social Capital and Its Relation to Moral Marketing (Case: Sepah Bank Branches of Qom Province)", *Social Capital Management*, 4(3), pp. 309-332. (in Persian)
- Keykha, A. & Abili, K. (2020). "Study of Social Responsibility of Educational Groups (Case study: Department of Management and Educational Planning", *the University of Tehran*, 12(1), pp. 113-138 (in Persian)
- Kiezel, M., Piotrowski, P., & Wiechoczek, J. (2021). "Perception of Social Responsibility Strategy in Higher Education, Empirical Study in Poland", *Sustainability*, 13(16), 9417.
- Klar, H. W., Huggins, K. S., Buskey, F. C., Desmangles, J. K., & Phelps-Ward, R. J. (2018). "Developing social capital for collaboration in a research-practice partnership", *Journal of Professional Capital and Community*.
- Kokubun, K., Ino, Y., & Ishimura, K. (2020). "Social capital and resilience make an employee cooperate for coronavirus measures and lower his/her turnover intention", *ArXiv preprint arXiv*, 2007.07963.
- Kövé, A. & Franger, G. (Eds.) (2019). "University and society: Interdependencies and exchange", *Canadian Journal of Educational Administration and Policy*, (194).
- Larrán Jorge, M. & Andrades Peña, F. J. (2017). "Analysing the literature on university social responsibility: A review of selected higher education journals", *Higher Education Quarterly*, 71(4), pp. 302-319.
- Leoński, W. (2021). Corporate social responsibility as a management concept in universities: A study of the top 10 Polish universities' websites. *Zeszyty Naukowe Akademii Morskiej w Szczecinie*.
- Mehdi, R. & Shafaei, M. (2017). "The role of creating and capacity building for Fourth generation universities for local and regional development", *Journal of Industry and University*, 10(35 & 36), pp. 1-22. (in Persian)
- Meseguer-Sánchez, V., Abad-Segura, E., Belmonte-Ureña, L. J., & MolinaMoreno, V. (2020). "Examining the research evolution on the socio-economic and environmental dimensions on university social responsibility". *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(13), 4729.
- Moghadam, M. R. S., Govindan, K., Dahooie, J. H., Mahvelati, S., & Meidute-Kavaliauskiene, I. (2021). "Designing a model to estimate the level of university social responsibility based on rough sets", *Journal of Cleaner Production*, 324, 129178.
- Mohammadlu, M., Akbari, B., & Mahdavianpour, A. (2014). "Identifying components of Universities Social Responsibility using Fuzzy Delphi Techniques case study: Shiraz University", *Journal of Iranian Higher Education Association*, 6(3), pp. 161-192. (in Persian)
- Nejati, M., Shafaei, A., Salamzadeh, Y., & Daraei, M. (2011). "Corporate Social responsibility and universities: A study of top 10 world Universities' website", *African Journal of Business Management*, 5(2440-447).
- Oliver, B. & Jorre de St Jorre, T. (2018). "Graduate attributes for 2020 and beyond: Recommendations for Australian higher education providers", *Higher Education Research & Development*, 37(4), pp. 821-836.

- Portuguez Castro, M., Ross Scheede, C., & Gómez Zermeño, M. G. (2019). "The impact of higher education on entrepreneurship and the innovation ecosystem: A case study in Mexico", *Sustainability*, 11(20), 5597.
- Pamchelo shafaaai, T., Abili, K., & Gharamaleki, A. (2016). "Study of the current status of university social responsibility based on the Wallis model", *Iranian Higher Education Research Quarterly*, 8th year, 4th issue. (in Persian)
- Phan, C. X., Le, L. V., Duong, D., & Phan, T. C. (2021). "The impact of corporate social responsibility on brand image: A case study in Vietnam", *The Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 8(4), pp. 423-431.
- Purrostami, H. (2020). "'Imamate-Based' Social Capital Theory Based on Shiite Teachings", *Social Capital Management*, 7(3), pp. 273-296. (in Persian)
- Rababah, A., Nikitina, N. I., Grebennikova, V. M., Gardanova, Z. R., Zekiy, A. O., Ponkratov, V. V., ... & Elyakova, I. D. (2021). "University social responsibility during the COVID-19 pandemic: Universities' case in the BRICS countries", *Sustainability*, 13(13), 7035.
- Ravi, V., Shankar, R., & Tiwari, M. K. (2005). "Productivity improvement of a computer hardware supply chain", *International Journal of Productivity and Performance Management*.
- Ronaghi, M. (2019). "Studying Effect of Islamic Professional Ethics and Social Responsibility on Social Capital (Shiraz University as a case)", *Scientific Journal of Islamic Management*, 27(3), pp. 163-184. (in Persian)
- Sánchez-Hernández, M. I. & Mainardes, E. W. (2016). "University social responsibility: a student base analysis in Brazil", *International Review on Public and Nonprofit Marketing*, 13(2), 151.
- Santos, G., Marques, C. S., Justino, E., & Mendes, L. (2020). "Understanding social responsibility's influence on service quality and student satisfaction in higher education", *Journal of cleaner production*, 256, 120597.
- Shafei, R. & Azizi, N. (2014). "The study of the status of organizational Social responsibility in higher education universities and centers in the West of Iran (designing an evaluation model)", *Organizational Behavior in Education*, 1(2), pp. 5-22. (in Persian)
- Sharma, D. & Sharma, R. (2019). "A review literature on university social responsibility initiatives in the global context", *Journal of Emerging Technologies and Innovative Research*, 6(6), pp. 27-35.
- Terán-Bustamante, A. & Torres-Vargas, A. (2020). "University Social Responsibility (USR) and Its University Press". Universities' website. *African Journal of Business Management*, 5(2440-447).
- Vallaey, F. (2015). "University social responsibility: A mature and responsible definition, chapter II.4. From Higher Education in the World 5: *Knowledge, Engagement and Higher Education: Contributing to Social change*", The 5th GUNi World Report.
- Van Dijk, A., Hendriks, P., & Romo-Leroux, I. (2016). "Knowledge sharing and social capital in globally distributed execution", *Journal of Knowledge Management*.

- Wang, Wenlong. Zhang, Suxian. Zhang, Longlong. & Liu, Qi (2020). "Government Subsidy Policies and Corporate Social Responsibility. IEEE Access", *Digital Object Identifier* 10.1109/ACCESS.2020.3002794.
- Wigmore-Álvarez, A., Ruiz-Lozano, M., & Fernández-Fernández, J. L. (2020). "Management of University Social Responsibility in business schools. An exploratory study", *The International Journal of Management Education*, 18(2), 100382.
- Yan, Y. & Guan, J. (2018). "Social capital, exploitative and exploratory innovations: The mediating roles of ego-network dynamics", *Technological Forecasting and Social Change*, 126, pp. 244-258.
- Yen, Y. F., Tseng, J. F., & Wang, H. K. (2015). "The effect of internal social capital on knowledge sharing", *Knowledge Management Research & Practice*, 13(2), pp. 214-224.
- Yeşil, S. & Doğan, I. F. (2019). "Exploring the relationship between social capital, innovation capability and innovation", *Innovation*, 21(4), pp. 506-532.
- Zhou, Z., Luo, B. N., & Tang, T. L. P. (2018). "Corporate social responsibility excites 'exponential' positive employee engagement: The Matthew effect in CSR and sustainable policy", *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 25(4), pp. 339-354.
- Zulu, A., Matafwali, S. K., Banda, M., & Mudenda, S. (2020). "Assessment of knowledge, attitude and practices on antibiotic resistance among undergraduate medical students in the school of medicine at the University of Zambia", *Int J Basic Clin Pharmacol*, 9(2), pp. 263-270.